

تئوری موسیقی به زبان ساده

سعید زرینی

پیرامون
مهرنگار سی‌زاده

انتشارات سرود

سرشناسه : زرنیخی، سعید، ۱۳۳۶-
 عنوان و نام پدیدآور : تئوری موسیقی به زبان ساده / سعید زرنیخی؛
 ویراستار مهرنگار محمدی‌زاده.
 مشخصات نشر : تهران : سرو، ۱۳۹۵.
 مشخصات ظاهری : ۹۶ ص: جدول، نمودار. : ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
 شابک : 979-0-802625-20-4
 یادداشت : فیفا
 موضوع : موسیقی — نظریه
 Music theory : موضوع
 شناسه افزوده : محمدی‌زاده، مهرنگار، ۱۳۷۶-، ویراستار
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۵ ت ۶/ز۴ MT
 رده بندی دیویی : ۷۸۱/۰۱
 شابک : ۴۵۲۶۶۶۱ : کتابشناسی ملی

انتشارات سرو
 تهران - میدان هفتم - پلاک ۱ - بهار شیراز - شماره ۱۴
 تلفن: ۸۸۸۳۶۱۰۴ و ۸۸۱۸۵۹۱۰ - د. رنگار: ۸۸۳۰۸۹۲۴

تئوری موسیقی به زبان ساده سعید زرنیخی
 ویراستار مهرنگار محمدی‌زاده
 طرح جلد طرح فرنوش - علی ثابتی‌زاده
 نت‌نویسی، حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی مهرداد گرگین‌زاده
 نوبت چاپ اول - ۱۳۹۶
 تیراژ ۳۰۰ نسخه
 شابک: ۹۷۹-۰-۸۰۲۶۲۵-۲۰-۴ ISMN: 979-0-802625-20-4

حق چاپ و نشر برای انتشارات سرو محفوظ است.

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

پیش‌گفتار

برامس^۱ درجایی از نوشته‌های خود آورده: هنر موسیقی بدون یادگیری و بکار بستن تکنیک‌های موسیقایی همچون شاخه‌های خیزران در دست باد است.

در روزگاری به‌سرمی‌بریم که هنر در همه شاخه‌های خود در سراسر این کره ناکه، فراز و نشیب‌های تاریخی و تکنیکی بسیاری را طی کرده و آنچه امروز به نام تئوری موسیقی در دست است، حاصل طاقت آزمودگی‌های با شرافت و استکا آجداد موسیقی جهان است.

فرانسیس بکن^۲ مع‌قد بود که هر نسلی بر شانه‌های نسل‌های پیش از خود ایستاده است. بی‌الایع آنچه در همه ابعاد موسیقی امروز ما؛ چه ایران و چه جهان، به عنوان گذشته نگاشته و گشا وجود دارد ما حاصل سیاه‌مشق‌ها و دود چراغ خوردن‌های نسل‌های پیش از ما است.

یکی از مشکلات همیشگی در موسیقی ایران مسئله مواجهه‌ی هنرجویان و دانشجویان با مقوله‌ای مهم به نام تئوری رسمی بوده و هست. به نظر من تئوری موسیقی، نوعی مهندسی اصوات است که به دلیل حکم فرمایی قوانین محض و جریان نداشتن مایه‌های احساسی در آن، برای دیگری از موسیقی را به ما نشان می‌دهد و در برخورد‌های اولیه بسیار خشک و پیچیده می‌نماید.

Johannes Brahms (1833-1897) - 1

Francis Bacon (1561-1626) - 2

تئوری موسیقی جاده ابریشمی را می‌ماند که امکان هم‌آمیزی الحان شرق و غرب، آن هم به شیوه‌ای درست و اصولی تنها از آن راه میسر است. سال‌ها تحصیل در هنرستان عالی موسیقی ملی و دانشکده موسیقی ملی ایران، نگارنده را به فیض درک محضر استادان شایسته‌ای نائل آورده است. اکنون که در شرف نگارش مقدمه این کتاب هستم یقین دارم این او را چیزی جز صیقل کاری و شفاف‌تر کردن آثار ایشان نیست.

گریز از غربت و فرصت سال‌های تدریس موسیقی در ایران، بیشتر مجابم که که یاری از مفاهیم و قوانین موسیقی در آثار پیشینیان، علیرغم فحاشی و ستیز این آثار، برای نسل کنونی قدری دشوار می‌نماید. فراموش نکنیم که در روزگار کنونی، موسیقی در خانه‌های بیشتری انشعاب دارد و گویی تازه این مردم مگر چه چنین گنجینه‌ای در فرهنگشان شده‌اند و در طبقات متوسط روبه‌بامی شهری، طالب کردن موسیقی شدت بیشتری یافته است و این جای خوشحالی دارد، اما این نکته نیز پوشیده نماند که در آثار پیشینیان پیچیدگی‌هایی وجود دارد که گاهی از حوصله نسل جدید خارج است.

نسل‌های آینده موسیقی ایران هرچه زودتر با سباحت و ای و اصولی تئوری این هنر آشنا شوند و کاربرد آن را در ساز خود درک کنند، اتفاقات بزرگتری در موسیقی آینده ایران خواهد افتاد. پس باید در شفاف‌تر کردن این مسائل اساسی موسیقی کوشید.

نگارنده در حد بضاعت موسیقایی و تجربیات سال‌ها تدریس خویش تلاش دارد تا به سهم خود گوشه‌ای از این مسئولیت را بر عهده بگیرد. در خصوص آشنا کردن جامعه موسیقی ایران با تئوری موسیقی، تلاش‌ها و

خدمات بسیار ارزنده استادان مصطفی پورتراب و زنده یاد پرویز منصوری
غیر قابل چشم پوشی است و به تعبیری ساده تر باید بگویم موسیقی ایران در
این خصوص مدیون ایشان است.

در پایان سپاسگزارم از همه کسانی که با تشویق ها و راهنمایی های
ارزنده خود، انگیزه ای شدند برای تداوم این راه و باعث شدند تلاش نگارنده
در نوشتن این کتاب دو چندان شود.

حسب استادانم که در راه آموزش موسیقی به نگارنده لحظه ای دریغ
نکردند؛ آقایان حسین دهلوی، مصطفی پورتراب، زنده یاد علی تجویدی،
فرهاد فخرالدینی، رزق مارتیروسیان و اسماعیل تهرانی و همچنین خانم ها؛
افلیا پرتو، مهربانه حقیق

دوستانی که در مراحل نگارش این کتاب با دقت و دلسوزی فراوان مرا
یاری دادند؛ استاد حسن زیگانی، استاد محمدرضا زرنیخی، دکتر حمیدرضا
محمدی زاده، آقایان آرش زرنیخی، مازان پورمندان و حامد ابوطالبی.

همچنین سپاسگزارم از خانم ها زهرا ملکی که پیشنهاد ایشان موجب
ترغیب نگارنده به نوشتن این کتاب شد و مرهم رنگار محمدی زاده که با
شکیبایی تمام، ویراستاری این کتاب را انجام دادند.

مید زرنیخی

فهرست

صفحه	عنوان	صفحه	عنوان
	فصل دوم	۳	پیشگفتار
۲۰	وزن یا ریتم		فصل اول
۲۰	دیرند	۱۲	اصول اولیه تنوری و سسقی
۲۰	شکل نت ها	۱۱	تعریف تنوری موسیقی
۲۱	سکوت	۱۲	تعریف موسیقی
۲۱	نقطه	۲	نت
۲۱	دو نیمه	۱۲	اسامی نت های موسیقی
۲۲	خط اتصال	۱۳	خطوط حامل
۲۲	خط اتصال	۱۳	کلید
۲۲	صدای مقطع	۱۳	نت های بین خطوط حامل
۲۳	میزان	۱۴	نت های روی خطوط حامل
۲۴	میزان ترکیبی	۱۵	خطوط اضافه
۲۵	میزان های لنگ	۱۶	گستره ی صدای انسان
۲۶	سکوت های طولانی	۱۸	تمرین های فصل اول

۲۷	گام مینور هارمونیک	۲۷	نوع دیگری از تقسیم نت ها
۲۸	گام مینور ملودیک	۲۸	سنکپ
۲۸	گام کروماتیک	۲۹	ضد ضرب
۲۹	نت های تنال و مدال	۳۰	تمرین های فصل دوم
۵۱	علامت های ترکیبی و عرضی		فصل سوم
۵۱	گام های ماژور دیزدار	۳۲	فاصله و گام
۵۳	گام های ماژور بمل دار	۳۲	فاصله های منفصل و متصل
۵۵	گام های مینور	۳۲	نیم پرده و پرده
۵۶	گام های مترادف	۳۵	فاصله ا نت ا و ا و نام آن ها
۵۷	گام ها یا مقام کلیسایی	۳۷	علامت تغییر دهنده
۵۹	گام های همسایه	۳۸	فواصل کروماتیک دیاتونیک
۶۰	انتقال	۳۹	انواع دیگر فاصله ها
۶۱	گردی	۴۱	نت های آنارمونیک
۶۲	تمرین های فصل سوم	۴۱	معکوس فاصله ها
	فصل چهارم	۴۲	فاصله های ملودیک و هارمونیک
۶۶	علامت الحاق رات	۴۲	فاصله های ملایم و ناملایم
۶۷	نشانه های رزونانسا	۴۳	فاصله ساده
۶۷	نشانه های نت و رده (زیر نت ها)	۴۳	گام
۶۷	انواع نت های زینت	۴۳	انواع گام
۷۰	نشانه های فرمال (برگشت ها)	۴۵	گام دیاتونیک
	انواع نشانه های برگشت	۴۵	گام ماژور (بزرگ)
۷۰	۱- دولاخت تکرار	۴۶	دانگ (تتراکورد)
۷۱	۲- سنیو	۴۶	گام مینور (کوچک)

۷۲	۳- داکاپوآل فینه	۸۴	آکورد پنجم افزوده
۷۳	تکرارهای دیگر		آکوردهای تشکیل شده روی درجات
	نشانه‌های بیرون از حامل	۸۴	گام ماژور
	نشانه‌های قراردادی		آکوردهای تشکیل شده روی درجات
۷۳	۱- نقطه توقف	۸۴	گام مینور هارمونیک
۷۴	۲- نقطه		آکوردهای تشکیل شده روی درجات
۷۴	۳- قطه دراز یا میخی	۸۵	گام مینور ملودیک بالارونده
۷۴	۴- متد راستکاتو		آکوردهای تشکیل شده روی درجات
۷۵	۵- نشانه‌های تأکید (آکسان)	۸۵	گام مینور تنوریک
۷۵	۶- گلیس دو	۸۵	نام آکورد بر روی درجات گام
۷۶	نشانه‌های وارک	۸۶	نقش و عملکرد (فونکسیون)
	واژه‌هایی برای تعیین شدت و ضعف	۸۶	معکوس آکوردهای سه صدایی
۷۶	صدا	۸۷	آکوردهای چهار صدایی
۷۷	واژه‌هایی برای تغییر سرعت اجرا	۸۷	آکورد هفتم نمایان
۷۸	تمپو	۸۸	آکورد هفتم کوچک
۷۹	مترونوم	۸۸	آکورد هفتم کوچک و پنجم کاسته
	فصل پنجم	۸۹	هارمونی
۸۲	آکورد / آرپژ / آکوردشناسی	۹۰	پاسخ تمرین‌های فصل اول
۸۲	آکورد پایکی	۹۱	پاسخ تمرین‌های فصل دوم
۸۳	انواع آکورد سه صدایی	۹۲	پاسخ تمرین‌های فصل سه
۸۳	آکورد کامل بزرگ		
۸۳	آکورد کامل کوچک		
۸۴	آکورد پنجم کاسته		